

Výstava *Sluneční králové*, 31. srpna 2020–6. června 2021, Národní muzeum, Praha.

„*J sme svědky zázraku.*“ Tato slova zazněla z úst mnoha řečníků na slavnostní vernisáži výstavy v Národním muzeu v srpnu 2020. Výstava mapovala desítky let úspěchů Československé a později České egyptologie na mnoha lokalitách v Egyptě, zejména však v Abúsíru nedaleko Káhiry. Zázrak je přitom rozhodně i to, že v době celosvětové pandemie dokázal tým Národního muzea a Českého egyptologického ústavu Univerzity Karlovy, včetně mnoha dalších institucí, specialistů a firem, uspořádat největší světovou výstavu týkající se období Staré říše v Egyptě a tento sen mnoha generací egyptologů u nás tak proměnit ve skutečnost.

Výstava pokrývala v několika velkých sálech období nejen 5. staroegyptské dynastie (2435–2306 př. n. l.), ale i starší a mladší období, a to až do 1. tisíciletí př. n. l. Ano, tak bohatá na nálezy lokalita Abúsír je, a to se zdála německému egyptologovi Ludwigu Berchardtovi na počátku 20. století již málo perspektivní. Čas ukázal, jak se ve svém odhadu mýlil. V roce 1960 začali v Abúsíru pracovat Českoslovenští archeologové (po založení ústavu v roce 1958 v Praze a 1959 v Káhiře). Prvním zkoumaným místem na lokalitě byla mastaba vezíra Ptaħšepse, později pak pokračovali práce v pyramidovém komplexu královny Chentkaus II., panovníka Raneferefa, hodnostářů z období stavitelů pyramid v Jižním Abúsíru i na průzkumech šachtových hrodek z 1. tisíciletí př. n. l. Zejména průzkum neporušené hrobky kněze Iufay s řadou dochovaných unikátních textů se stal světovou událostí. V posledních deseti letech došlo například k otevření komplexu hrodek širší rodiny princezny Šeretnebtj, kde byl nalezen i unikátní soubor soch. Významný je rovněž nedávný objev téměř 18 metrů dlouhého člunu staršího více jak 4500 let, nebo hrobky mudrce Kairsua.

Výzkumy v dané lokalitě provádějí nepřetržitě generace našich egyptologů, nejprve pod vedením Františka Lexy a Zbyňka Žáby (za nezištné pomoci Jaroslava Černého z emigrace, který věnoval do Čech jednu z největších knihoven o starověkém Egyptě na světě), později Miroslava Venera, který udržel i v době normalizace v chodu ústav, který mnozí chtěli zrušit. Verner vychoval a vedl mnoho svých kolegů a žáků, například Ladislava Bareše, Břetislava Vachalu, Miroslava Bártu a další. Miroslav Bárta, dnes jako ředitel výzkumů v Egyptě, rozšiřuje bádání i na nových místech Egypta inovativními postupy a pohledy. Expediční týmy jsou vždy tvořeny specialisty z mnoha oborů, s tím cílem, aby poušť vydala ještě více informací a příběhů. Naši odborníci, jak říká profesor Miroslav Bárta, dlouhodobě utváří ústav směřováním výzkumu o období Staré říše v Egyptě jako takový.

Vlastní výstava v Praze, s pojistnou hodnotou více jak jedné miliardy korun, obsahovala exponáty historické hodnoty nevyčíslitelné. Vůbec poprvé se podařilo zajistit na výstavu konanou mimo území Egypta téměř sto originálů z této země. Ono jádro výstavy pak doplňovaly zápůjčky z Berlína, Lipska, Hannoveru, Heidelbergu, Hildesheimu, Frankfurtu nad Mohanem i domácího Národního muzea – ještě z let, kdy docházelo při výzkumech k tzv., dělbě nálezů, což již desítky let není v Egyptě legální a možné.

Expozice byla tvořena řadou nápaditých realizací. Obsahovala například různé audio-video projekce, modely chrámů, pyramid, či rekonstrukce podob osobností na základě antropologického zkoumání. Videoprojekce slunečního chrámu, konkrétně Svatyně ročních období, a promítání hraných i animovaných dokumentů byly také výrazným oživením výstavy.

Na výstavě si jistě každý návštěvník mohl najít svůj oblíbený exponát. Mám-li však uvést ty nejvýznamnější, pak jde zejména o fragment sochy vezíra Ptahšepese, o nádhernou 80 cm vysokou sochu krále Raneferefa, prezentaci papýru Westcar pojednávajícího mimo jiné o legendě zrození Slunečních králů, o artefakty ze zádušních chrámů krále Sahurea a Raneferefa nebo o unikátní soubor téměř 4500 let starých soch z komplexu hrodek princezny Šeretnebej, včetně jedné z nejkrásnějších soch sedícího písaře na světě jménem Nefer, která byla objevena v roce 2012. Nelze nezmínit oltář hodnostáře Senchuptaha a z mladších období kanopy kněze Iufaa a plastiku Hathory z hrobky generála Menechibnekona.

Výstavu, bohužel, stejně jako celou kulturní oblast, postihlo mnohaměsíční uzavření a vlastní exponáty výstavy Sluneční králové se měly vrátit do svých mateřských muzeí již po 6. červnu 2021, neboť pouze do tohoto termínu se podařilo výstavu prodloužit. V době vzniku tohoto článku bylo vedeno jednání ještě o jednom prodloužení, a to zejména s ohledem na obrovský zájem z řad laické i odborné veřejnosti, a to nejen u nás, ale i ve světě. Zájem o Sluneční krále je přitom zcela oprávněný, vždyť koncese Českého egyptologického ústavu patří k největším na světě a dle vyjádření našich odborníků ukrývá písek v Abúsíru ještě mnoho tajemství a nepochybně skvělých nálezů do budoucna.

Radek Cinke